

Εκπαίδευση ΕΝΗΛΙΚΩΝ

● **Του Σοφοκλή Χαραλαμπίδη**

Διευθυντή Επιμορφωτικών Κέντρων Λάρνακας και Αμμοχώστου

«**Η** Εκπαίδευση Ενηλίκων περιλαμβάνει όλο το φάσμα των οργανωμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, ανεξάρτητα από επίπεδο, περιεχόμενο και μέθοδο, όπου τα άτομα θεωρούνται από την κοινωνία ως ώριμα, αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τα τεχνικά ή επαγγελματικά τους προσόντα, με στόχο τη διαφοροποίηση των διαθέσεων και της συμπεριφοράς τους» (Γενική Συνδιάσκεψη ΟΥΝΕΣΚΟ

– Ναϊρόμπι, Κένυα). Η ανάπτυξη της Εκπαίδευσης Ενηλίκων προωθήθηκε σημαντικά με τις παγκόσμιες συνδιασκέψεις της ΟΥΝΕΣΚΟ. Η δημιουργία θεσμικών πλαισίων, αλλά και τα πολλά νομοθετικά μέτρα για υποστήριξη του θεσμού, οι σημαντικές πρωτοβουλίες για αναγνώριση του ρόλου της Ε.Ε στην ανάπτυξη και η πρόοδος της κοινωνίας ως συνόλου, αποτελούν σημαντικό βήμα στις προσπάθειες για ανάπτυξη του θεσμού.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Συνεργασίας (1984) αναφέρει σε έκθεσή της:

«Η οργάνωση ενός καλού συστήματος Εκπαίδευσης Ενηλίκων σε εθνικό επίπεδο είναι σήμερα αναγκαιότητα, για λόγους κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς. Μια δυναμική υπηρεσία Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι αναγκαία, για να βοηθήσει την προσαρμογή της κοινωνίας και των ατόμων στις ραγδαίες αλλαγές, που σημειώνονται. Το έργο της δεν είναι μόνο να εξασφαλίσει το αναγκαίο εργατικό δυναμικό ή να το εφοδιάσει με όσο τα δυνατό περισσότερα τυπικά προσόντα, αλλά να βοηθήσει τα άτομα να αντιλαμβάνονται τα διάφορα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά φαινόμενα, να εντοπίζουν και αναλύουν προβλήματα και να δίνουν λύσεις με απώτερο στόχο μια καλύτερη ποιότητα ζωής και μια ευτυχισμένη διαβίωση.»

Η ΟΥΝΕΣΚΟ αναγνωρίζει τον ρόλο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας. Επιπρόσθετα τονίζει τη σημασία της στην προώθηση αλλαγών στην κοινωνία. Τονίζει επίσης τον ρόλο της στον εντοπισμό, ανάλυση και λύση προβλημάτων των ατόμων και της κοινωνίας, δίδοντας προτεραιότητα στην ανάπτυξη των ανθρώπων, παρά των υλικών αγαθών. Οι συνδιασκέψεις της ΟΥΝΕΣΚΟ συνέβαλαν καθοριστικά στο να γίνουν καθολικά αποδεκτές οι αρχές, οι σκοποί της Εκπαίδευσης Ενηλίκων, που συνοψίζονται στο πιο κάτω:

Η Εκπαίδευση Ενηλίκων ορίζεται:

«Ως μια διαδικασία, κατά την οποία, άτομα που δεν παρακολουθούν το σχολείο πάνω σε μόνιμη βάση, αναλαμβάνουν συνεχή και οργανωμένη δραστηριότητα με συνειδητό σκοπό να φέρουν αλλαγή σε πληροφόρηση, γνώση, κατανόηση, τεχνικές εκτιμήσεις και νοοτροπίες, ή για να προσδιορίσουν και να επιλύσουν προσωπικά, συλλογικά, κοινοτικά ή κοινωνικά προβλήματα».

Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στηρίζεται στις ακόλουθες αρχές και διαπιστώσεις:

- Ανάγκη για συνεχή μόρφωση του λαού.
- Αναγνώριση ότι η σχολική εκπαίδευση και η «διά βίου» εκπαίδευση αποτελούν αλληλοσυμπληρωσόμενα μέρη του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Δικαίωμα όλων ν' αποκτήσουν μια βασική κατάρτιση σ' ένα επάγγελμα, αλλά ταυτόχρονα ν' αποκτήσουν και δεξιότητες άλλων επαγγελματιών.
- Αναγνώριση ότι όλοι οι συμμετέχοντες είναι φορείς ανεκτίμητης εμπειρίας.
- Καταπολέμηση των μορφωτικών ανισοτήτων, που είναι η αιτία, αλλά και το αποτέλεσμα κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων.

● Ενεργητική συμμετοχή του κάθε πολίτη στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική ζωή. Η Εκπαίδευση Ενηλίκων θεωρείται ότι αποτελεί:

● Μέσο καθολικής ανύψωσης του επιπέδου της μόρφωσης και της πολιτιστικής ενημέρωσης των ενηλίκων.

● Σπουδαίο μέσο για επίτευξη ζωτικών κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών στόχων, όπως είναι η ισότητα μεταξύ των γενεών, η αποτελεσματική αγροτική ανάπτυξη, η αρμονική αστικοποίηση, η προγραμματισμένη βιομηχανοποίηση, η ανάπτυξη του τουρισμού κατά τρόπο, που δεν θα παραβλάπτεται η πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, η «διά βίου» προσωπική ολοκλήρωση κτλ.

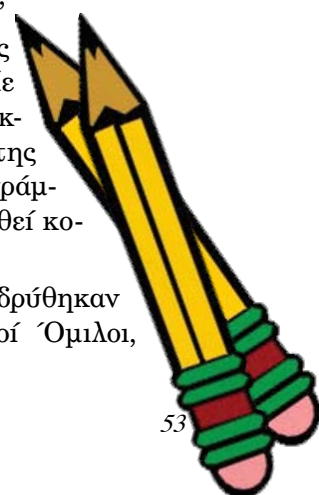
● Ανεξάντλητη πηγή εμπνεύσεων για σοβαρές μεταρρυθμίσεις του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Η τεράστια ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της ζωής μας, που παρατηρείται τις τελευταίες δεκαετίες και τα προβλήματα, που δημιουργούνται, ως αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου, προσέδωσαν στην Εκπαίδευση Ενηλίκων ακόμη μεγαλύτερη αξία, και συντέλεσαν, ώστε να εντοπιστούν άλλες περιοχές και τομείς, όπου μπορεί να βοηθήσει, και αποτελεί βασική διαδικασία για ατομική και συλλογική ανάπτυξη, τόσο στο μορφωτικό, όσο και στον κοινωνικοοικονομικό τομέα.

Οι στόχοι της Εκπαίδευσης Ενηλίκων πρέπει να συμβαδίζουν με τα προγράμματα εθνικής και περιφερειακής ανάπτυξης και να εναρμονίζονται πάντα με τους στόχους της εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλά και της σύμμετρης και αυτοδύναμης κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής πορείας της κάθε χώρας.

Η Κύπρος δεν έχει μεγάλη παράδοση σε προγράμματα για τους ενήλικες. Σε μια χώρα, μόνιμα σχεδόν κατεχόμενη, η Εκπαίδευση Ενηλίκων είχε σαν βασικό στόχο τη συντήρηση της εθνικής ταυτότητας του λαού, τη διαφύλαξη της ορθόδοξης πίστης και της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου. Το καφενείο του χωριού και η εκκλησία ήταν τα Επιμορφωτικά Κέντρα σ' όλη τη διάρκεια της αγγλοκρατίας και στις αρχές της ολοκρατίας. Με εμπυχωτή και οργανωτή την Εκκλησία, που είχε και την ευθύνη της Ελληνικής Παιδείας, πολλά προγράμματα βοήθησαν τον λαό να κρατηθεί κοντά στις ρίζες του.

Στις αρχές του 20ού αιώνα ιδρύθηκαν διάφοροι οργανισμοί, Χριστιανικοί Όμιλοι,

Γυναικεία Φιλανθρωπικά Σωματεία, Αθλητικοί και Κοινωνικοί Σύλλογοι, που πρόσφεραν πολλές υπηρεσίες στους ενήλικες πολίτες.

Η πρώτη σημαντική οργανωμένη προσπάθεια για λειτουργία προγραμμάτων προς τους ενήλικες έγινε το 1952, όταν άρχισαν τη λειτουργία τους τα Νυκτερινά Επιμορφωτικά Κέντρα. Τα πρώτα Επιμορφωτικά Κέντρα δέχονταν μόνο νέους και νέες, που είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν θέματα γενικής εκπαίδευσης, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες.

Με την ανεξαρτησία, το 1960, δόθηκε μεγάλη ώθηση στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ενώ το 1959 λειτουργούσαν 19 μικρά Επιμορφωτικά Κέντρα, το 1960-61 οι δάσκαλοι, με εθελοντική προσφορά και με στόχο να βοηθήσουν τη νεαρή Δημοκρατία, λειτούργησαν 175 Επιμορφωτικά Κέντρα με 3,751 μέλη σε πολλές αγροτικές κοινότητες. Μετά την τουρκική εισβολή Επιμορφωτικά Κέντρα ιδρύθηκαν σε προσφυγικούς καταυλισμούς και ταυτόχρονα επεκτάθηκαν και στις πόλεις.

Σημαντική ανάπτυξη είχαν επίσης και διάφορα άλλα προγράμματα για τους ενήλικες, όπως η Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης, το Κέντρο Παραγωγικότητας, τα Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, το Λαϊκό Πανεπιστήμιο κ.ά. Οι λόγοι γι' αυτή την ανάπτυξη μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Μετά την ανεξαρτησία δημιουργήθηκαν πολλές νέες θέσεις. Η κατάληψη θέσεων απαιτούσε ορισμένα προσόντα, που μόνο μια οργανωμένη Εκπαίδευση Ενηλίκων μπορούσε να προσφέρει.
- Δόθηκε μεγάλη έμφαση σε προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης και πολιτιστικής κληρονομιάς. Η απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τις χιλιάδες των άνεργων προσφύγων, η ανύψωση του ηθικού των προσφύγων και η διατήρηση των κοινωνικών δεσμών μεταξύ τους ήταν οι βασικοί λόγοι, που συνέτειναν στην ανάπτυξη των προγραμμάτων αυτού του είδους.
- Δόθηκε μεγάλη έμφαση στην οικονομική και κοινωνική άνοδο του τόπου.
- Η αγροτική παράδοση της Κύπρου έπρεπε να μετασχηματιστεί και να προχωρήσει σε βιομηχανοποιημένα πρότυπα. Ο αναπροσανατολισμός του εργατικού δυναμικού ήταν επείγουσα ανάγκη.
- Οι κοινωνικοοικονομικές αλλαγές, που παρατηρήθηκαν, περισσότερος ελεύθερος χρόνος, αύξηση του μέσου όρου ζωής, απομόνωση λόγω της τεχνολογίας και τις αστυφιλίας, καθιστούσαν επιτακτική την ανάγκη προγραμμάτων Εκπαίδευσης.

Το Υπουργείο Παιδείας σε έκθεσή του για την Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Κύπρο παραθέτει, συνοπτικά τους πιο κάτω τρεις στόχους:

- Να βοηθήσει όσα άτομα εγκαταλείπουν το σχολείο, πριν συμπληρώσουν τη βασική τους εκπαίδευση.
- Να βοηθήσει τους αποφοίτους της Μέσης Εκπαίδευσης να εισέλθουν στον τομέα της εργασίας.
- Να βοηθήσει τους εργαζομένους να προωθήσουν τις επαγγελματικές τους γνώσεις.
- Να ενδυναμώσει τη δομή της οικογένειας και να βοηθήσει έτσι την ορθή ανάπτυξη των παιδιών.
- Να πετύχει καλύτερες κοινωνικές λειτουργίες για τα άτομα, την οικογένεια και για την κοινότητα.
- Να παράσχει επαγγελματική εκπαίδευση και να βοηθήσει τα άτομα να αναπτύξουν πλήρως τις ικανότητές τους και να γίνουν αυτοσυντήρητα.
- Να κινητοποιήσει αποτελεσματικά όλες τις πηγές στην υπηρεσία της ανάπτυξης.

Σήμερα οι φορείς προγραμμάτων για τους ενήλικες στην Κύπρο είναι πολλοί. Ο Κυβερνητικός τομέας, διάφοροι δημοκρατικοί οργανισμοί και η ιδιωτική πρωτοβουλία δίνουν αρκετές ευκαιρίες στους ενήλικες για επιμόρφωση.

Ο βασικότερος, όμως, οργανωμένος φορέας Εκπαίδευσης Ενηλίκων ήταν πάντοτε τα Επιμορφωτικά Κέντρα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Η μεγάλη ανάπτυξη των Κέντρων από το 1985 κι έπειτα τα καθιερώνει, σαν το κυριότερο πρόγραμμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων του τόπου. Γενικοί σκοποί των Επιμορφωτικών Κέντρων είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική πρόοδος των ενηλίκων, των κοινοτήτων και της χώρας γενικότερα.

Είναι γενικά παραδεκτό ότι τα Επιμορφωτικά Κέντρα του Υπουργείου Παιδείας καθιερώθηκαν στη συνείδηση του λαού, σαν ένα χρήσιμο και απαραίτητο για τον τόπο πρόγραμμα. Το ενδιαφέρον του λαού για το πρόγραμμα αποδείχτηκε πολύ μεγάλο, όταν οι διαφωτιστικοί μηχανισμοί του προγράμματος το έκαναν γνωστό και στο τελευταίο σπίτι. Σήμερα, με 25000 περίπου μέλη, τα Επιμορφωτικά Κέντρα προχωρούν ολοταχώς προς μια δυναμικότερη παρουσία για καλύτερη επίτευση του πολυδιάστατου ρόλου τους.

Γενικός σκοπός των Επιμορφωτικών Κέντρων είναι η συμβολή στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των πολι-

τών των κοινοτήτων και της χώρας γενικότερα.

Οι σκοποί και στόχοι των Επιμορφωτικών Κέντρων συμβαδίζουν με την αναπτυξιακή πολιτική του Κράτους και τους ευρύτερους στόχους του Υπουργείου Παιδείας, και επιτυγχάνονται με την οργάνωση πρωινών, απογευματινών και νυκτερινών τμημάτων σε μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων, ώστε να ικανοποιούν κάθε ενδιαφέρον και ανάγκη.

Ειδικότερα τα Επιμορφωτικά Κέντρα στοχεύουν:

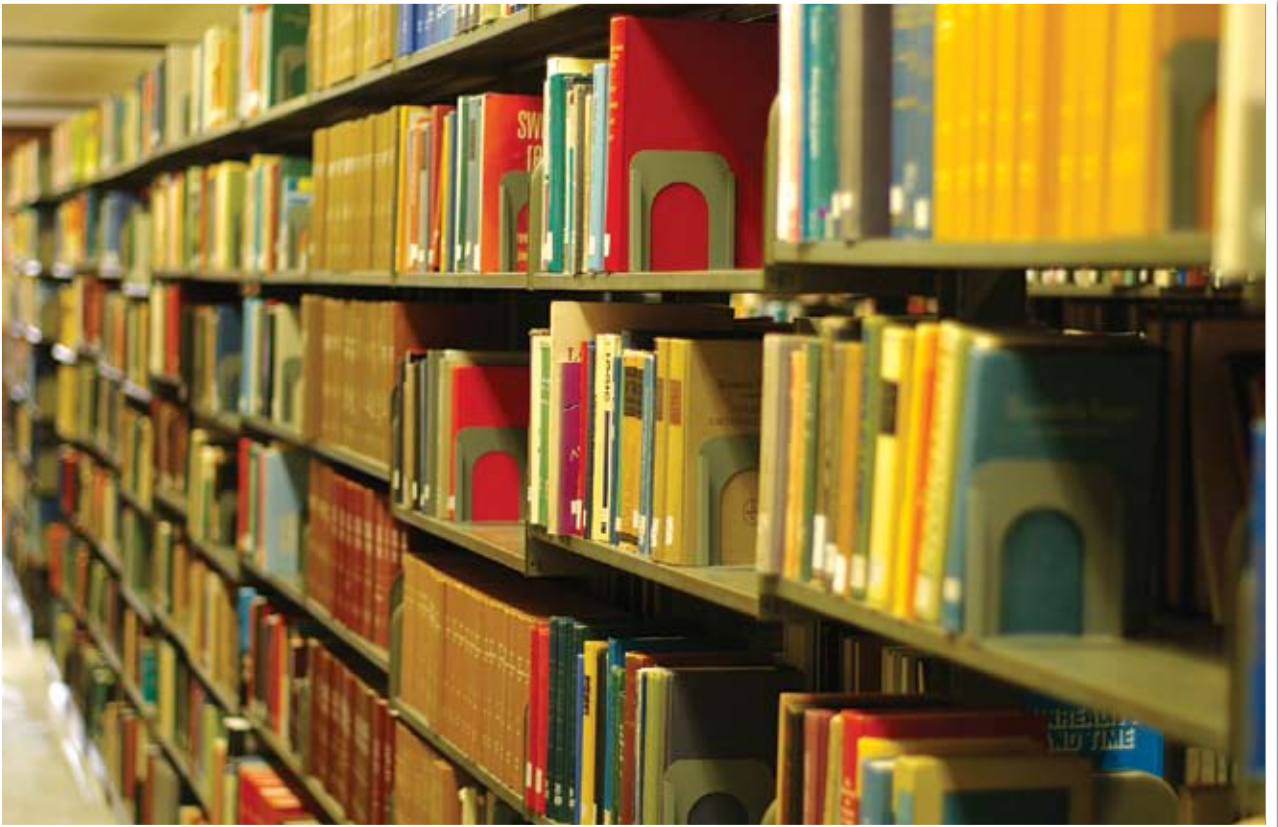
- Στη δημιουργία ευκαιριών για συμπλήρωση της γενικής εκπαίδευσης
- Στη δημιουργία ευκαιριών για εντοπισμό και

- Την αναγνώριση ότι η σχολική εκπαίδευση και η διά βίου εκπαίδευση αποτελούν αλληλοσυμπληρούμενα μέρη

- Το δικαίωμα όλων για συνεχή μόρφωση και βασική ή επιπρόσθετη επαγγελματική κατάρτιση.

- Την καταπολέμηση των μορφωτικών ανισοτήτων.

- Τη βεβαιότητα ότι η γνώση είναι προϋπόθεση για την ενεργητική συμμετοχή του κάθε πολίτη στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική ζωή.

επίλυση κοινοτικών προβλημάτων, σύμφωνα με την ιδιαιτερότητα της κάθε περιοχής και μέσα από τοπικές πρωτοβουλίες.

- Στη δημιουργική απασχόληση κατά τον ελεύθερο χρόνο.
- Στη δημιουργία ευκαιριών για κοινωνικοποίηση και ανάπτυξη της πρωτοβουλίας και αυτοπεποίθησης του ατόμου.
- Στην αναχαίτιση της αστυφιλίας.

Η λειτουργία των Επιμορφωτικών Κέντρων στηρίζεται στις πιο κάτω αρχές:

- Την ανάγκη για συνεχή μόρφωση του λαού

Τελειώνοντας, θα 'θελα να επαναλάβω αυτό που η ΟΥΝΕΣΚΟ έχει καθορίσει σαν ορισμό της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Ότι δηλαδή, «η Εκπαίδευση Ενηλίκων πρέπει να είναι η διαδικασία, κατά την οποία άτομα, που δεν παρακολουθούν το σχολείο πάνω σε μόνιμη βάση, αναλαμβάνουν συνεχή και οργανωμένη δραστηριότητα με συνειδητό σκοπό να φέρουν αλλαγή σε πληροφόρηση, γνώση, κατανόηση, τεχνικές εκτιμήσεις και νοοτροπίες, ή για να προσδιορίσουν και να επιλύσουν προσωπικά, συλλογικά, κοινοτικά ή κοινωνικά προβλήματα».

